

Fijngevoeligheden

Parool 17/4

TONEEL

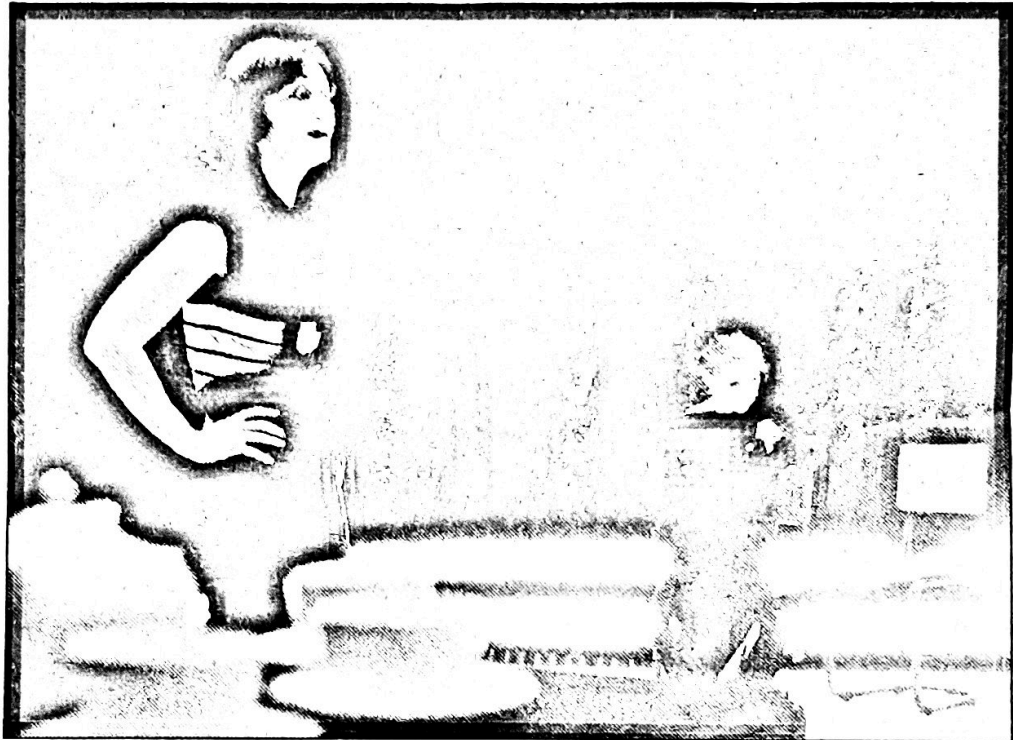
De doden, naar James Joyce, door Het Nationale Toneel. Regie: Jan Ritsema. Gezien: 16/4 Theater aan het Spui. Daar nog t/m 18/4. Te zien in Amsterdam: Bellevue, 21 t/m 26/4 Tournee t/m 30/5

Op het dressoir staan kopjes en lege glazen, maar als er al sprake was van een feestje, dan is het nu voorbij. Twee mannen en een vrouw, langzaam, elegant bewegend, reconstrueren samen een avond bij de dames Morkan - twee oudere, muzikale dames en hun nicht. Het is Kerstmis in Dublin rond de eeuwwisseling en het sneeuwt. Binnen is het één en al tevredenheid, warmte en vertrouwen. Gabriel, de neef van tante Julie en tante Kate, voelt dat en hij ziet dat zijn stralende vrouw Gretta er deel aan heeft.

Maar hij slaagt er niet in zich aan de sfeer over te geven. Tegen het dienstmeisje maakt hij net de verkeerde opmerking, hij ziet op tegen de speech die hij gaat houden, een dame vindt de krant waarvoor hij schrijft verkeerd. Constant kriebelt het besef in hem van overzelfbewustzijn, een gevoel van tekortschieten, van armzaligheid. In een vanzelfsprekend opererend kamer muziekensemble is hij de houderige violist die het niveau niet haalt.

In dit soort termen is *The Dead*, het schitterende slotverhaal van James Joyces *Dubliners*, misschien wel het best te beschrijven. Er gebeurt tenslotte nauwelijks iets; het is één en al sfeer en fijngevoeligheden. Muziek, kortom.

Als een kamerconcert hebben regisseur Jan Ritsema en acteurs Ger Thijs, Marjon Bransma en

Scene uit *De doden*.

FOTO JORIS JAN BOS

Frieda Pittoors hun voorstelling dan ook opgezet. Drie van de vier maakten twaalf jaar geleden een soortgelijk project naar Henry James. Uit hun tweede voorstelling, kennelijk gemaakt door verwante zielen, spreekt een enorme eenstemmigheid, wat de dissonant die Gabriel toch moet zijn niet helemaal ten goede komt.

Maar dat wordt ruimschoots gecompenseerd door de finesse van de opvoering. Van het verhaal is een *monologue extérior* gemaakt, verdeeld over drie mensen. Er wordt virtuoos en met grote concentratie gespeeld: vertellen en inleven wisselen elkaar moeiteloos af, de wisselingen van perspectief zijn zo subtiel dat ze nauwelijks opvallen, het fijnbesnaarde mechanisme van suggestie doet zijn werk perfect.

Elke omslag van stemming,

elke minieme gebeurtenis wordt als een fijn geweven net voor ons uitgespreid, tot en met het prachtige einde van Joyces verhaal. Een hartstochtelijke bekentenis van Gretta doet Gabriel eens te meer zijn tekort beseffen, waarna Joyce Gabriels lot bedekt onder een deken van sneeuw die hij over heel Ierland laat dalen.

De houten vloer in het Theater aan het Spui, het zachte licht, de verplichte gerafelde crapauds natuurlijk, de zwarte robes van de dames en het lichtgrijze pak van Ger Thijs - zonder een grein verontrusting straalt *De doden* de verantwoorde esthetiek en de sfeer van dure melancholie uit die beantwoordt aan onze goede smaak. Maar het is met overgave gemaakt. En erg, erg mooi en fijn bedroefd.

MAARTJE SOMERS